

Seksja Analiz Demograficznych
Komitet Nauk Demograficznych PAN

17A/2007

Al. Niepodległości 164
02-554 Warszawa
tel/fax: 646-61-38
e-mail: ewaf@sgh.waw.pl

ISSN 1642 - 0101

**REGULACJE PRAWNE W ODNIESIENIU DO ZJAWISK I
PROCESÓW DEMOGRAFICZNYCH.
WYBRANE AKTY PRAWNE REGULUJĄCE ŚWIADCZENIA
NA RZECZ DZIECI I RODZINY – POLITYKA SPOŁECZNA
POLSKA, WYBRANE LATA 1945 – 2006**

**Ewa Frątczak, Margarete Kulik, Marcin Malinowski,
Ewelina Słotwińska-Roslanowska**

**Zeszyt stanowi uzupełnienie i zmienioną wersję zeszytu (nr 7) przygotowanego na
Europejską Konferencję Demograficzną w 2003 roku
Aktualna wersja (nr 17) prezentowana była na międzynarodowej konferencji
organizowanej w ramach projektu RECOWE w Warszawie w czerwcu 2007**

Zeszyt nr 17A. Sekcji Analiz Demograficznych.

Recenzent:

Tomasz Wardach

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Sekcja Analiz Demograficznych KND PAN

Sekcja Analiz Demograficznych KND PAN została powołana na posiedzeniu Prezydium Komitetu Nauk Demograficznych Polskiej Akademii Nauk w dniu 23 września 1999 roku. Jest trzecią obok Sekcji Demografii Medycznej i Sekcji Demografii Historycznej sekcją naukową działającą w ramach Komitetu Nauk Demograficznych Wydziału I. Nauk Społecznych – Polskiej Akademii Nauk.

Głównym zadaniem Sekcji Analiz Demograficznych jest organizowanie spotkań merytorycznych poświęconych szeroko rozumianym metodom analiz demograficznych, włączając najnowsze metody i techniki zarówno organizacji badań, jak i metod analiz opisujących zjawiska i procesy demograficzne, ich uwarunkowania i konsekwencje. Podstawą każdej prezentowanej metody w ramach spotkań SAD jest dokładny i gruntowny opis teoretyczny metody (metod) oparty na możliwie wszechstronnej i najnowszej literaturze wraz z prezentacją zastosowania teorii na danych empirycznych. Prezentacja nowych metod wymagać będzie od referentów zapoznania się ze stosowną literaturą i niemałego nakładu pracy. Dość często upowszechnienie nowej metody i jej zastosowanie wymagać będzie nakładu pracy związanego z zapoznaniem się ze stosownym programem lub pakietem komputerowym umożliwiającym dość sprawną aplikację modelu lub metody. Zatem działania mające na celu informację o programach komputerowych i organizowanie w przyszłości warsztatów szkoleniowych to jedno z kolejnych zadań SAD.

Organizatorom Sekcji i osobom prowadzącym SAD zależy na integracji środowiska demograficznego, w tym głównie młodych adeptów nauki wokół zagadnień szeroko rozumianych analiz demograficznych. Zebrania Sekcji Analiz Demograficznych mogą być również poświęcone prezentacji nowych twórczych metod analiz lub zastosowań metod (modeli) będących wynikami prac doktorskich lub habilitacyjnych ukończonych lub znajdujących się w fazie przygotowania.

Podjęto na pierwszym inauguracyjnym zebraniu Sekcji Analiz Demograficznych, które odbyło się 18 stycznia 2000 roku, dwie inicjatywy:

1. Pierwsza, polegająca na tym, że zaprezentowane na kolejnych posiedzeniach SAD materiały będą miały formę „Zeszytów Naukowych Sekcji Analiz Demograficznych KND PAN”. Każdy zeszyt poświęcony będzie wspólnej tematyce. Zostały podjęte starania o uzyskanie formalnej zgody na wydawanie zeszytów, które będą miały formę tzw. „working paper”;
2. Druga, polegająca na organizowaniu raz na rok lub co dwa lata „Warsztatów z Analizy Demograficznej” jako przedsięwzięcia wspólnego Sekcji Analiz Demograficznych KND PAN i Instytutu Statystyki i Demografii SGH.

Zeszyt 17 SAD zamieszcza przegląd wybranych aktów prawnych podzielonych na dwie oddzielne części, odniesionych do: regulacji zdarzeń i procesów demograficznych oraz regulacji wybranych świadczeń na rzecz dzieci i rodziny za lata 1945-2006. Bardzo szczegółowo przedstawiono regulację za lata 1989-2006. Dokumentację opracowano jednolicie podając: datę regulacji, przedmiot i podstawę prawną.

W części pierwszej chronologicznie podano akty prawne i ich zmiany regulujące: małżeństwo, rodzinę, rozwód, separację, aborcję i edukację seksualną. Ponadto omówiono instytucje rozwodu i separacji w polskim prawie.

W części drugiej zakres świadczeń podzielono na sześć podstawowych grup: świadczenia ubezpieczeniowe na rzecz rodziny; świadczenia poza-ubezpieczeniowe na rzecz rodziny; urlopy: macierzyński i wychowawczy; świadczenia z funduszu alimentacyjnego; świadczenia na rzecz rodziny z pomocy społecznej oraz formy pomocy. Obecne świadczenia na rzecz rodziny mają dwojaki charakter: ubezpieczeniowy (finansowany ze składek ubezpieczeniowych) i pozaubezpieczeniowy (finansowanych z

budżetu państwa). Charakter ubezpieczeniowy mają zasiłek macierzyński i opiekuńczy uregulowane w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Do rodzinnych świadczeń pozaubezpieczeniowych zaliczane są: zasiłki rodzinny, pielęgnacyjny i wychowawczy; świadczenia z funduszu alimentacyjnego; świadczenia z pomocy społecznej takie jak: jednorazowy zasiłek macierzyński z pomocy społecznej, gwarantowany zasiłek okresowy z pomocy społecznej, zasiłek stały z pomocy społecznej oraz pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej.

Zarówno w pierwszej, jak i drugiej części opracowania podano ogólne komentarze dotyczące najnowszych zmian. Omówiono w nich proponowane regulacje rozwiązań prawnych, które aktualnie znajdują się w pracach komisji parlamentarnych. W opracowaniu zamieszczono wykaz użytecznych skrótów oraz wybrane pozycje literatury.

Zeszyty SAD są przygotowane we własnym zakresie, za teksty odpowiedzialni są Autorzy. Prace techniczne związane z końcową obróbką tekstu zostały wykonane przez dr Anetę Ptak-Chmielewską. Publikacja przygotowana jest w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Autorzy mają nadzieję, że zamieszczony materiał będzie użyteczny zarówno w kraju, jak i za granicą.

Z nadzieją na upowszechnienie informacji o działalności Sekcji Analiz Demograficznych KND PAN oraz o formie dokumentacji spotkań w postaci serii Zeszytów Naukowych Sekcji.

Przewodnicząca KND PAN

/dr hab. Ewa Frątczak, Prof. SGH/

Spis treści

Część I. Zjawiska i procesy demograficzne	8
1.1. Małżeństwo, rodzina	8
1.2. Rozwód, separacja	10
1.3. Aborcja, edukacja seksualna	13
1.4. Inne zagadnienia	15
Część II. Świadczenia z zakresu polityki społecznej.....	16
2.1. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (urlop macierzyński).....	16
2.2. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (urlop wychowawczy).....	17
2.3. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (zasilek rodzinny)	18
2.4. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (zasilek porodowy)	19
2.5. Świadczenia ubezpieczeniowe na rzecz rodziny	20
2.6. Świadczenia pozaubezpieczeniowe na rzecz rodziny	25
2.7. Urlopy: macierzyński i wychowawczy	30
2.8. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	33
2.9. Świadczenia pieniężne na rzecz rodziny z pomocy społecznej.....	35
2.10. Inne formy pomocy na rzecz rodziny	38
Literatura, wybrane pozycje	42

Wykaz użytych skrótów

art. - artykuł

Dz.U. - Dziennik Ustaw

DzPU - Ustawa o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U z 1993 r, Nr 17, poz. 78)

GUS - Główny Urząd Statystyczny

ISiD SGH - Instytut Statystyki i Demografii Szkoły Głównej Handlowej

KND - Komitet Nauk Demograficznych

KP - Ustawa Kodeks pracy (Dz.U. z 1998 r., Nr 21, poz. 94)

KPC - Ustawa Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296)

K.r. - Ustawa Kodeks rodzinny z 27.06 1950 r. (Dz.U. z 1950 r. Nr 34, poz.308)

KRO – Ustawa Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 1964 r. Nr 9, poz. 59)

KK – Ustawa Kodeks karny

M.P. – Monitor Polski

SAD - Sekcja Analiz Demograficznych

PAN - Polska Akademia Nauk

poz. - pozycja

U.S.C. - Urząd Stanu Cywilnego

ZUS - Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Część I. Zjawiska i procesy demograficzne

1.1. Małżeństwo, rodzina

L.p.	Data	Przedmiot	Podstawa prawna
1.	1945/1946	Unifikacja prawa rodzinnego po II wojnie światowej. Zasady prawa rodzinnego i op.: a) Monogamia b) Świeckość małżeństwa c) Egalitaryzm małżonków d) Trwałość związku małżeńskiego, nie utożsamiana z dogmatem o jego dozgonnej nierozzerwalności e) << Dobro dziecka>>	- Prawo osobowe - dekret z 29.08.1945 (Dz.U. Nr 40, poz. 223) - Prawo małżeńskie - dekret z 25.09.1945 (Dz.U. Nr 48, poz. 270) - Prawo rodzinne - dekret z 22.01.1946 (Dz.U. Nr 6, poz. 52) - Prawo opiekuńcze - dekret z 14.05.1946 (Dz.U. Nr 20, poz. 135) - Prawo małżeńskie majątkowe - dekret z 14.05.1946 (Dz.U. Nr 31, poz. 196)
2.	1950	Kodyfikacja prawa rodzinnego. a) Zniesienie różnic w sytuacji prawnej dzieci pochodzących z małżeństwa i pozamałżeńskich b) Zasada równych praw i obowiązków małżonków c) Przystosowanie utraciło charakter kontraktowy i stało się stosunkiem prawnym powstający z mocy konstytucyjnego orzeczenia sądu d) Wspólność majątkowa jako ustawy ustrój majątkowy	- Ustawa z dn. 27.06.1950 Kodeks rodzinny (Dz.U. Nr 34, poz.308)
3.	1964	Podwyższono do 21 lat wiek uprawniający mężczyznę do zawarcia małżeństwa (poprzednio 18 lat dla obu płci) a) Zakaz zawierania małżeństw przez osoby całkowicie ubezwłasnowolnione b) Ustanowiono miesięczny okres pomiędzy dniem złożenia w U.S.C. przez nupturientów pisemnego oświadczenia, iż nie wiedzą oni o okolicznościach wyłączających zawarcie między nimi związku małżeńskiego, a datą ślubu Ogólnie drobne korektury w stosunku do K.r.- brak głębszych reform	- Ustawa z dn. 25.02.1964 Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59)
4.	1965	Ustawa z dn. 12.11.1965 – Prawo prywatne międzynarodowe	(Dz.U. Nr 46, poz. 190)
5.	1974	Ustawa z dn. 18.07.1974 o funduszu alimentacyjnym	(Dz.U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200)
6.	1975	„Reforma Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego” Nowelizacja osiemnastu artykułów KRO: <u>Zmiana art.:</u> 8, 25, 41, 58, 59, 89, 109, 113, 118, 124, 146, 149 <u>Dodanie art.:</u> 112 ¹ , 112 ² , 124 ¹ , 125 ¹ <u>Uchylenie art.:</u> 44 Najważniejsze zmiany dotyczyły przystosowania (art. 114-127) – nierozwiązywalność przystosowania anonimowego; ścisłe określenia w ustawie modelu przystosowania niepełnego, niemożność innego kształtowania go przez strony. Odnosnie rozwodu: uregulowanie kwestii korzystania ze wspólnego mieszkania po ustaniu małżeństwa, możliwość podziału majątku wspólnego przez sąd w wyroku orzekającym rozwód	Ustawa z dn. 19.12.1975 o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 45, poz. 234)
7.	1982	Ustawa z dn. 26.10.1982 - Postępowanie w sprawach nieletnich	(Dz.U. Nr 35, poz. 220)
8.	1986	a) Akta stanu cywilnego są wyłącznym dowodem zdarzeń w nich stwierdzonych	- Ustawa z dn. 29.09.1986 – Prawo o aktach stanu cywilnego

		b) Postanowienia dotyczące m.in.: - sporządzania aktów stanu cywilnego - prowadzenia akt stanu cywilnego - wydawania odpisów i zaświadczeń - unieważniania, prostowania i odtwarzania treści aktów stanu cywilnego	(Dz.U. Nr 36, poz.180)
9.	1990	Ustawa z dn. 29.11.1990 o pomocy społecznej	- (Dz.U.z 1998 r. Nr 64, poz. 414 ze zm.)
10.	1991	Ustawa z dn. 7.09.1991 o systemie oświaty oraz akty wykonawcze wydane na jej podstawie	- (Dz.U. Nr 95, poz. 425)
11.	1995	Reforma w odniesieniu do przysposobienia	- Ustawa z dn. 26.05.1995 o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 83, poz. 417)
12.	1998	Realizacja przyjętych w art.10 ust. 6 Konkordatu zobowiązań: a) Dwa równorzędne sposoby zawarcia małżeństwa 1) Przed kierownikiem U.S.C. 2) Przed duchownym z możliwością jednoczesnego zawarcia małżeństwa w świetle prawa polskiego b) Zmiana dolnej granicy wieku zawarcia małżeństwa (18 lat dla obu płci, w szczególnych wypadkach kobieta 16 lat) c) Do przeszkód małżeńskich zaliczono wady oświadczenia woli o wstąpieniu w związek małżeński d) Zmiana przepisów dotyczących nazwiska małżonków (Art. 25 KRO – §1 „O nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem U.S.C.” ale -§3 „W razie niezłożenia oświadczeń w sprawie nazwiska, każdy z małżonków zachowuje swoje dotychczasowe nazwisko”)	- Ustawa z dn. 24.07.1998 o zmianie ustaw – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego, Prawo o aktach stanu cywilnego, ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 117, poz. 757)
13.	1999	Wprowadzenie do KRO separacji jako instytucji prawnej	- Ustawa z dn. 21.05.1999 o zmianie ustaw Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks cywilny, oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 52, poz. 532)
14.	2000	Innowacje w zakresie władzy rodzicielskiej, dotyczące możliwości sprawowania sądowej kontroli nad jej wykonywaniem oraz możliwości jej pobawienia „ w razie zagrożenia dobra dziecka”	- Ustawa z dn. 21.12.2000 o zmianie ustawy KRO oraz ustawy KPC (Dz.U. Nr 122, poz. 1322)
15.	2001	Do art.1 KRO dodano §4 w brzmieniu: „Mężczyzna i kobieta, będący obywatelami polskimi przebywającymi za granicą, mogą zawrzeć małżeństwo przed konsulem lub przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula.”	- Ustawa z dn. 27.07.2001 r. (Dz.U. Nr 128, poz. 1403).
16.	2003	Trybunał Konstytucyjny uznał w swym wyroku z dn. 28.04.2003 r. , że art. 84 KRO jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 oraz art. 72 ust. 1 zd. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji w zakresie, w jakim wyłącza prawo mężczyzny będącego biologicznym ojcem dziecka do dochodzenia ustalenia ojcostwa.	- (Dz.U. Nr 83, poz. 1403)
17.	2004	Gruntowna zmiana w zakresie małżeńskich ustrojów majątkowych i odpowiedzialności małżonków za zobowiązania. Doprecyzowanie brzmienia art. 1 KRO – domniemanemu ojcu dziecka przyznano legitymację czynną w sprawach o ustalenie ojcostwa.	- (Dz. U. Nr 163, poz. 1691)

1.2. Rozwód, separacja

L.p	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1946	Wprowadzenie świeckiej formy małżeństwa z możliwością uzyskania rozwodu	- Prawo osobowe - dekret z 29.08.1945 (Dz.U. Nr 40, poz. 223) - Prawo małżeńskie - dekret z 25.09.1945 (Dz.U. Nr 48, poz. 270) - Prawo rodzinne - dekret z 22.01.1946 (Dz.U. Nr 6, poz. 52) - Prawo opiekuńcze - dekret z 14.05.1946 (Dz.U. Nr 20, poz. 135) - Prawo małżeńskie majątkowe - dekret z 14.05.1946 (Dz.U. Nr 31, poz. 196)
2.	1974	Fundusz alimentacyjny jest „ogniwem w systemie zabezpieczenia społecznego i rozwoju opieki socjalnej”. Fundusz zarządzany jest przez ZUS. W razie bezskuteczności egzekucji należne uprawnionemu alimenty wypłacane są z Funduszu. Wypłata zasądzonych alimentów z Funduszu nie zwalnia obowiązanego od spełniania świadczeń alimentacyjnych, dlatego też mimo wypłat z Funduszu egzekucja toczy się dalej, z tym tylko że uzyskane w jej wyniku sumy komornik wpłaca do kas Funduszu	- Ustawa z dn. 18.07.1974 o funduszu alimentacyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200)
3.	1975	Uregulowanie kwestii korzystania ze wspólnego mieszkania po ustaniu małżeństwa, możliwość podziału majątku wspólnego przez sąd w wyroku orzekającym rozwód	- Ustawa z dn. 19.12.1975 o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 45, poz. 234)
4.	1999	Wprowadzenie do KRO separacji jako instytucji prawnej	- Ustawa z dn. 21.05.1999 o zmianie ustaw Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks cywilny, oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 52, poz. 532)

1.2.1. Instytucja rozwodu w prawie polskim

1.

Rozwód jest to rozwiązanie przez sąd ważnego związku małżeńskiego na żądanie jednego lub obojga małżonków

2.

a) Przesłanki rozwodu

Pozytywną przesłanką rozwodu jest zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego. Przesłankami negatywnymi (których wystąpienie powoduje niemożność orzeczenia rozwodu) są:

- zaistnienie sytuacji gdy na skutek orzeczenia rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków
- orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego
- rozwód jest również niedopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. (zasada rekryminacji – art.56 §3 KRO).

b) Skutki orzeczenia rozwodu

Orzeczenie rozwodu powoduje rozwiązanie małżeństwa i powstanie rozdzielności majątkowej. Orzekając rozwód sąd orzeka również, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia małżeńskiego.

Jednakże na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie.

Sąd w wyroku rozwodowym rozstrzygnie również w kwestiach władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi, obowiązku alimentacyjnego i w sprawach korzystania ze wspólnego mieszkania.

Sąd może w wyroku rozwodowym orzec o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego lub pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. Na wniosek jednego z małżonków, sąd może w wyroku orzekającym rozwód dokonać podziału majątku wspólnego małżonków, jeżeli nie spowoduje to nadmiernej zwłoki w postępowaniu. Sąd może również orzec o dostarczeniu byłemu małżonkowi środków utrzymania (na podstawie art. 60 KRO).

Mimo rozwodu małżonkowie zachowują nazwiska, jakie uzyskali w związku z zawarciem małżeństwa, jednakże w ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu małżonek rozwiedziony, który w skutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem USC powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa.

1.2.2. Instytucja Separacji w prawie polskim.

1.

Po II wojnie światowej separacja, nazywana też rozłączeniem małżonków, była jako instytucja prawna unormowana w dekreście z 25.09.1945 r. – prawo małżeńskie (Dz.U. Nr 48, poz.270). W krótkim czasie usunięto ją jednak z prawa polskiego, i ani Kodeks rodzinny z 1950 r. ani KRO z 1964 r. nie zawierały przepisów w tym względzie.

Próby wprowadzenia separacji do polskiego prawa rodzinnego i op. podjęte zostały na początku lat 90-tych, ale w 1994 r. Sejm odrzucił rządowy projekt wskazując na niską przydatność tej instytucji, zarzucając projektodawcy próbę „przemycenia” do systemu

prawa rodzinnego instytucji nacechowanej ideologicznie, kojarzonej z prawem kanonicznym oraz wyrażając obawę „zastąpienia rozwodu przez separację”.
Dopiero w 1999 r. uchwalono ustawę nowelizującą KRO i wprowadzającą do TYTUŁU I Dział V-„Separacja”

2.

a) Przesłanki Separacji

Pozytywną przesłanką do orzeczenia separacji jest zupełny (ale nie konieczne trwałe) rozkład pożycia małżeńskiego. Przesłankami negatywnymi (których wystąpienie powoduje niemożność orzeczenia separacji) są ochrona dobra wspólnych małoletnich dzieci oraz gdy orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Przy żądaniu separacji nie ma zastosowania (inaczej przy rozwodzie) zasada rekryminacji (art.56 §3. KRO).

b) Orzeczenie Separacji

Orzekając separację sąd stosuje przepisy art.57 i 58 KRO dotyczące rozwodu (rozstrzygnięcie o winie ,o władzy rodzicielskiej, o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania, o ewentualnym podziale majątku wspólnego).

Sąd nie będzie orzekał o winie małżonków gdy:

- 1) orzeka o separacji na podstawie zgodnego żądania małżonków
- 2) orzeka o separacji na podstawie żądania jednego małżonka, a następnie małżonkowie zgodnie zażądali, by sąd nie orzekał o winie

c) Skutki orzeczenia Separacji

Orzeczenie separacji wywołuje takie same skutki jak orzeczenie rozwodu, chyba że ustawa stanowi inaczej:

- 1) powstanie rozdzielnosci majątkowej, rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem,
- 2) eksmisja małżonka uniemożliwiającego wspólne zamieszkiwanie na żądanie drugiego, do dziecka urodzonego po upływie 300 dni od orzeczenia separacji nie znajduje zastosowania domniemanie o pochodzeniu dziecka od męża matki,
- 3) możliwość dochodzenia alimentów na podstawie przepisów art.60 KRO (z wyłączeniem §3. tego przepisu), ustanie obowiązku wspólnego pożycia, brak obowiązku wierności,
- 4) niedopuszczalność powołania do dziedziczenia z ustawy małżonka spadkodawcy, pozostającego w separacji.

Nie można zawrzeć nowego małżeństwa, sąd może nałożyć na małżonków obowiązek pomocy jeżeli wymagają tego zasady słuszności.

d) Zniesienie Separacji

Art. 61⁶ §1.: Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji.

Art. 61⁶ §3.: Znosząc separację, sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków. Na zgodny wniosek małżonków sąd orzeka o utrzymaniu między małżonkami rozdzielnosci majątkowej, w razie braku takiego rozstrzygnięcia z chwilą zniesienia separacji powstaje między małżonkami ustawowy ustrój majątkowy.

1.3. Aborcja, edukacja seksualna

Lp.	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1956	<u>I. Zabiegu przerwania ciąży mógł dokonać tylko lekarz jeżeli:</u> 1) Za przerwaniem ciąży przemawiały stwierdzone w orzeczeniu lekarskim: Wskazania lekarskie lub Trudne warunki życia kobiety ciężarnej 2) Zachodziło uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku przestępstwa oraz nie zachodziły przeciwwskazania lekarskie do dokonania zabiegu przerwania ciąży. <u>II. Uchylone zostały przepisy KK z 1932 r. (art.231, 232, 233, 234) – kryminalizujące zabieg przerwania ciąży</u>	- Ustawa z dn. 27.04.1956 o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 12, poz.61)
2.	1993	Uchylono ustawę z dn. 27.04.1956 o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. z 1956 r. Nr 12, poz. 61) Do programów szkolnych wprowadzono wiedzę o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia poczętego i metodach świadomej prokreacji Wprowadzono do KK z 1969 Art. 149a, który w swej treści pozbawiał przestępności czyn „spowodowania śmierci dziecka poczętego” jeżeli działanie to podjął lekarz w publicznym zakładzie opieki zdrowotnej, w przypadku gdy: Ciąża stanowiła zagrożenie dla życia lub poważne zagrożenie dla zdrowia matki, stwierdzone orzeczeniem dwóch lekarzy innych niż „lekarz podejmujący działanie mające na celu spowodowanie śmierci dziecka poczętego” Gdy śmierć dziecka poczętego nastąpiła wskutek działań podjętych dla ratowania życia matki, albo dla przeciwdziałania poważnemu uszczerbkowi na zdrowiu matki, którego niebezpieczeństwo zostało potwierdzone orzeczeniem dwóch lekarzy innych niż „lekarz podejmujący działanie mające na celu spowodowanie śmierci dziecka poczętego” Badania prenatalne, potwierdzone orzeczeniem dwóch lekarzy innych niż „lekarz podejmujący działanie mające na celu spowodowanie śmierci dziecka poczętego”, wskazują na ciężkie i nieodwracalne uszkodzenie płodu Zachodzi uzasadnione podejrzenie potwierdzone zaświadczeniem prokuratura, że ciąża powstał w wyniku czynu zabronionego W pozostałych przypadkach §1 art.149a przewidywał dla każdego kto powodował śmierć dziecka poczętego karę pozbawienia wolności do lat 2	- Ustawa o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 17, poz. 78)

3.	1996	Dodano art.4a zawierający w ust.1 katalog warunków dopuszczalności przerywania ciąży: „Przerwanie ciąży może być dokonane przez lekarza, w przypadku gdy: 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia kobiety ciężarnej 2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej życiu 3) Zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego 4) Kobieta ciężarna znajduje się w trudnych warunkach życiowych lub w trudnej sytuacji osobistej Wprowadzono do nauczania szkolnego przedmiot <<Wiedza o życiu seksualnym człowieka>>	- Ustawa z dn. 30.08.1996 o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 66, poz.139)
4.	1997	Uchylenie art.4a ust.1 pkt 4 DzPU dopuszczającego zabieg przerwania ciąży w wypadku gdy kobieta ciężarna znajduje się w trudnych warunkach życiowych lub trudnej sytuacji osobistej	- Obwieszczenie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dn.18.12.1997 r. o utracie mocy obowiązującej art.1 pkt 2, art.1 pkt 5, art.2 pkt 2, art.3 pkt 1, art.3 pkt 4 ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 157, poz. 1040)
5.	1999	Kolejne zmiany dotyczące programów nauczania tzw. „wychowania seksualnego” (Zmiana ust.1 i 3 art. 4DzPU, wykreślenie ust.2 tego artykułu). Wiedza „o wychowaniu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz o metodach i środkach świadomej prokreacji” w szkolnych programach nauczania, w zakresie określonym przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w drodze rozporządzenia	- (Dz.U. z 1999 r. Nr 5, poz.32)

1.4. Inne zagadnienia

Rzeczpospolita Polska jest stroną następujących umów międzynarodowych regulujących kwestie z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego

L.p.	Data	Nazwa Umowy	Nr w Dzienniku Ustaw RP
1.	1950	Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	- (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)
2.	1966	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych i Politycznych	- (Dz.U. z 1977 r. Nr. 38, poz. 167)
3.	1966	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych	- (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169)
4.	1967	Europejska Konwencja o Przysposobieniu Dzieci	- (Dz.U. z 1999 r. Nr 99, poz. 1157)
5.	1975	Europejska Konwencja o statusie prawnym dziecka pozamałżeńskiego	- (Dz.U. z 1999 r. Nr 79, poz.. 888)
6.	1979	Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet.	- (Dz.U. z 1982 r. Nr 10, poz. 71)
7.	1980	Europejska Konwencja o Uznawaniu i Wykonywaniu Orzeczeń Dotyczących Pieczy nad Dzieckiem oraz o Przywracaniu Pieczy	- (Dz.U. z 1996 r. Nr 131, poz. 134)
8.	1989	Konwencja o Prawach Dziecka	- (Dz.U. z 1991 r. Nr. 120, poz. 526)
9.	1993	Konwencja o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego.	- (Dz.U. z 2000 r. Nr 39, poz. 448)
10.	2000	<u>Protokoły dodatkowe do Konwencji o Prawach Dziecka:</u> I Protokół: sytuacja dzieci w konfliktach zbrojnych II Protokół: w sprawie zwalczania handlu dziećmi, walki z dziecięcą prostytutką i pornografią.	

Część II. Świadczenia z zakresu polityki społecznej

2.1. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (urlop macierzyński)

L.p.	Data	Typ świadczenia	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1924 1945	Urlop macierzyński	Urlop i zasiłek macierzyński zostały wprowadzone ustawowo w roku 1924. Wprowadzone ustawodawstwo różnicowało długość urlopu i wysokość zasiłku w zależności od charakteru pracy kobiety (pracownica umysłowa, pracownica fizyczna). Pracownice umysłowe otrzymywały pełne wynagrodzenie z zakładu pracy przez okres 12 tygodni. Pracownikom fizycznym przysługiwał w zamian za wynagrodzenie zasiłek połogowy z ubezpieczenia społecznego w przeciągu 8 tygodni. Tylko w niektórych okresach odpowiadał on 100% wynagrodzenia robotnicy. Uprawnienia pracownic fizycznych i umysłowych zrównano w roku 1972.	(Dz.U. z 1924 r. Nr 65, poz. 636) (Dz.U. z 1933 r. Nr 51, poz. 396)
2.	1946		Na mocy dekretu z 1946 roku przyznano robotnikom bez żadnego dodatkowego uwarunkowania zasiłek połogowy w wysokości pełnego wynagrodzenia za tą część urlopu macierzyńskiego, która odbywana była poza zamkniętym zakładem leczniczym.	(Dz.U z 1946 r. Nr 4, poz. 109)
3.	1948		Na mocy dekretu z 1948 roku przedłużono okres pobierania zasiłku macierzyńskiego z 8 do 12 tygodni, zrównując okres pobierania zasiłku z czasem trwania urlopu. Urlop macierzyński wynosił 12 tygodni.	(Dz.U. z 1948 r. Nr 27, poz. 183) (Dz.U. z 1948 r. Nr 27, poz. 182)
4.	1972		Przedłużono urlopy macierzyńskie. Zróżnicowano długość urlopu w zależności od kolejności porodu. Wysokość zasiłku wynosiła 100 % wynagrodzenia. Długość urlopu wynosiła 16 tygodni w wypadku urodzenia pierwszego dziecka, 18 tygodni urodzenia drugiego i kolejnego dziecka.	(Dz.U. z 1972 r. Nr 27, poz.190)
5.	1974		Nowo wprowadzone akty prawne (Kodeks pracy oraz ustawa o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa) wprowadziły następującą regulację długości urlopów: • 16 tygodni w wypadku urodzenia pierwszego dziecka • 18 tygodni w wypadku urodzenia drugiego i kolejnego dziecka • 26 tygodni w wypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie Pracownica otrzymywała za czas urlopu 100% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale Od wejścia w życie kodeksu, w czasie urlopu przysługiwał zasiłek z ubezpieczenia społecznego	(Dz.U. z 1974 r. Nr 47, poz.280) (Dz.U. z 1974 r. Nr 24, poz. 141)

2.2. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (urlop wychowawczy)

L.p.	Data	Typ świadczenia	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1968	Urlopy wychowawcze	Wprowadzono bezpłatne urlopy dla pracownic opiekujących się małymi dziećmi	(M.P. z 1968 r. Nr 24, poz. 154)
2.	1972		W 1972 roku przedłużono okres trwania bezpłatnego urlopu wychowawczego z 12 miesięcy do 3 lat umożliwiając kobietom skorzystanie z tego rodzaju świadczenia do czasu, kiedy dziecko skończy 4 lata. Wprowadzono gwarancje, że w czasie trwania urlopu pracownicy przysługiwało prawo do zasiłku rodzinnego oraz uprawnienia do bezpłatnej opieki lekarskiej dla niej samej i członków jej rodziny. Okres pobytu na urlopie włączono do stażu niezbędnego do nabycia uprawnień emerytalno-rentowych. Po zakończeniu urlopu pracownica miała prawo do dalszego zatrudnienia na niezmiennych warunkach.	(Dz.U. z 1972 r. Nr 27, poz.190)
3.	1975		Wprowadzono kolejne zmiany w funkcjonowaniu tego świadczenia. Urlop w wymiarze podstawowym mógł być przedłużony na następne trzy lata gdy dziecko wymagało sprawowania nad nim osobistej opieki matki ze względu na stan zdrowia.	(Dz.U. z 1975 r. Nr 43, poz. 219)
4	1981 1989		Zasiłek wychowawczy wprowadzony w roku 1981 był nowym typem świadczenia ubezpieczeniowego przysługującym w okresie 18 miesięcy kalendarzowych, licząc od dnia zakończenia urlopu macierzyńskiego. Warunkiem uzyskania świadczenia od momentu jego wprowadzenia było kryterium dochodowe. Zasiłek przysługiwał kobietom jeśli miesięczny dochód na jedną osobę w rodzinie nie przekraczał określonej kwoty . W latach 1981 – 1988 przepisy dotyczące zasad ustalania kryterium uprawniającego do świadczenia i wysokość zasiłku wychowawczego były wielokrotnie zmieniane. Główne zmiany polegały na: - zmianie wysokości progu dochodowego uprawniającego do otrzymania zasiłku (próg ustalany był kwotowo), - wysokości zasiłku wychowawczego określonej parametrycznie w stosunku do najniższego zasadniczego wynagrodzenia (w latach 1981-1987) lub kwotowo (w roku 1988). Początkowo okres wypłacania zasiłku wynosił 18 miesięcy , od 1982 wynosił 24 miesiące z możliwością przedłużenia do 36 miesięcy matkom wychowującym dziecko, wymagające specjalnej opieki ze względu na stan zdrowia, a także sprawującym opiekę nad większą liczbą dzieci urodzonych przy jednym porodzie i samotnie wychowującym dziecko. Kobietom samotnie wychowującym dziecko przyznano także preferencje w postaci prawa do wyższego zasiłku. W roku 1989 wysokość zasiłku wychowawczego określono na 25% przeciętnego wynagrodzenia.	(Dz.U. z 1981 r. Nr 19, poz.97)

2.3. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (zasiłek rodzinny)

L.p.	Data	Typ świadczenia	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1947	Zasiłek rodzinny	W 1947 r. wprowadzono zasiłki rodzinne,	(Dz.U. z 1947 Nr 66. poz. 413)
2.	1945 1994		Zasiłki rodzinne zarówno w okresie przed transformacją, jak i w całym okresie transformacji podlegają ciągłym zmianom. Zmiany dotyczą głównie zasad ich przyznawania oraz kręgu uprawnionych do otrzymania tego rodzaju świadczeń. Zostały wprowadzone wraz z pierwszą reformą systemu ubezpieczeń społecznych, kiedy stworzono Fundusz Zasiłków Rodzinnych (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 414). Wprowadzono wówczas zasadę progresywnego zasiłku z tytułu posiadania większej liczby dzieci. Prawo do zasiłku uzyskali pracownicy na dzieci do 16 lat, a w razie pobierania nauki do 24 lat. Kolejne zmiany przepisów nastąpiły już w roku 1948. Zmiany następowały głównie w drodze wydawania aktów podustawowych (np. Uchwał Rady Ministrów, Rozporządzeń Rady Ministrów, rozporządzeń ministerialnych) ¹	

¹ Więcej na ten temat zamieszczają prace m.in. : B. Balcerzak-Paradowska, (1995); J.Jończyk, (2003)

2.4. Świadczenia na rzecz rodziny w latach 1945- 1989 (zasiłek porodowy)

L.p.	Data	Typ świadczenia	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1974	Zasiłek porodowy	W 1974 wprowadzono zasiłek na urodzenie dziecka (porodowy). Przysługiwał każdej pracownicy lub nie zatrudnionej żonie pracownika , jeśli pozostawała z nim we wspólnocie małżeńskiej. Przysługiwał pracownicy, która przyjęła na wychowanie dziecko w wieku do 1 roku życia i korzystała z urlopu macierzyńskiego. Wysokość jednorazowego zasiłku porodowego wynosiła trzykrotną wartość zasiłku rodzinnego przysługującego na urodzone dziecko. Od 1983 roku obowiązuje dwukrotność zasiłku rodzinnego jaki przysługuje na urodzone dziecko.	(Dz.U. z 1974 Nr 47. poz.280)
2.	1978		W 1978 roku wprowadzono jednorazowy zasiłek z tytułu urodzenia dziecka, mający charakter powszechny , przeznaczony dla wszystkich obywateli niezależnie od ich aktywności zawodowej i uprawnień ubezpieczeniowych. Wpłacano każdorazowo kobiecie niezależnie od tego czy była zatrudniona czy nie. W ten sposób niektóre kobiety otrzymywały dwa świadczenia. Zasiłek ten przestał istnieć w roku 1988, zatem dopiero wtedy zlikwidowany został dualizm świadczeń z tytułu urodzenia dziecka.	(M.P. z 1974 r. Nr 15, poz.49)

2.5. Świadczenia ubezpieczeniowe na rzecz rodziny

L.p.	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1990	W dn. 1.01.1990 r. zasiłki macierzyński, opiekuńczy, porodowy i wychowawczy uregulowane były w ustawie z dn. 17.12.1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz.143, ze zm.). Zasiłek porodowy (uregulowany w Rozdziale 5 ustawy, art. 30-31) przysługiwał pracownicy z tytułu: 1) Urodzenia dziecka lub przyjęcia dziecka na wychowanie, jeżeli z tego tytułu korzystała z urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego 2) Urodzenia dziecka lub przyjęcia dziecka na wychowanie i wystąpienie do sądu opiekuńczego z wnioskiem w sprawie jego przysposobienia 3) Urodzenia dziecka po ustaniu zatrudnienia, jeżeli rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło w czasie ciąży nastąpiło z powodu likwidacji zakładu pracy albo z naruszeniem przepisów prawa, a pracownica otrzymała z tego tytułu odszkodowanie 4) Urodzenie dziecka przez nie zatrudnioną żonę pracownika, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej. Zasiłek porodowy wypłacono w wysokości dwukrotnego zasiłku rodzinnego, jaki przysługiwałby na urodzone dziecko, nie mniej jednak niż 2500 zł. W razie ciąży mnogiej zasiłek porodowy przysługiwał na każde urodzone dziecko. Minister Pracy i polityki Socjalnej mógł podwyższyć w drodze rozporządzenia wysokość zasiłku porodowego (nie skorzystano z tej możliwości). Osobom uprawnionym do zasiłku porodowego nie wypłacono się, przewidzianego w odrębnych przepisach (tj. o pomocy społecznej), jednorazowego zasiłku z tytułu urodzenia dziecka. Zasiłek macierzyński (uregulowany w Rozdziale 6 ustawy, art. 32-34) Przysługiwał: 1) Pracownicy uprawnionej w myśl Kodeksu pracy do urlopu macierzyńskiego z tytułu urodzenia dziecka lub z tytułu przyjęcia dziecka na wychowanie. W tym wypadku zasiłek był wypłacony za okres urlopu macierzyńskiego. 2) Urodzenia dziecka lub przyjęcia dziecka na wychowanie i wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia, w okresie korzystania z urlopu bezpłatnego udzielonego dla sprawowania opieki nad małymi dziećmi. 3) Urodzenia dziecka po ustaniu zatrudnienia, jeżeli rozwiązanie umowy o pracę w okresie ciąży nastąpiło z powodu likwidacji zakładu pracy albo z naruszeniem przepisów prawa, a pracownica otrzymała z tego tytułu odszkodowanie. W przypadku 2 i 3 zasiłek macierzyński przysługiwał za okres odpowiadający części urlopu macierzyńskiego przypadającego po porodzie. 4) Pracownicy, z którą rozwiązano umowę o pracę w okresie ciąży z powodu likwidacji lub w razie zgłoszenia upadłości zakładu pracy i której nie zapewniono innego zatrudnienia, przysługiwał do dnia porodu zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego. Zasiłek macierzyński wynosił 100% wynagrodzenia. Podstawą wymiaru zasiłku macierzyńskiego było przeciętne wynagrodzenie wypłacane pracownicy w okresie 3 m-cy poprzedzających miesiąc w którym powstało prawo do tego zasiłku (z wyłączeniem nagród).	Ustawa z dn. 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz.143, ze zm.)

² 2) Zasiłek wychowawczy od czasu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dn. 17.12.1998 (Dz.U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118) , stracił swój ubezpieczeniowy charakter i stał się elementem pozaubezpieczeniowego systemu świadczeń na rzecz rodziny

		Zasiłek opiekuńczy (uregulowany w Rozdziale 7 ustawy, art. 35-40) Przysługiwał pracownikowi zwolnionemu od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad: 1) Dzieckiem do lat ośmiu w wypadkach nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, przedszkola, lub szkoły, do których dziecko uczęszcza; porodu lub choroby małżonka pracownika, stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi sprawowanie opieki; pobyt małżonka pracownika stale opiekującego się dzieckiem, w zamkniętym zakładzie opieki zdrowotnej. 2) Chorym dzieckiem do lat 14 - tu 3) Innym chorym członkiem rodziny. W przypadkach 1-2 czas opieki mógł wynosić do 60 dni w roku kalendarzowym, w przypadku 3 – do 14 dni w roku kalendarzowym. Zasiłek ten przysługiwał w zasadzie matce, a ojcu tylko wtedy gdy matka przebywał poza miejscem zamieszkania albo nie mogła sprawować opieki z powodu choroby lub porodu. Zasiłek ten nie przysługiwał jeśli poza pracownikiem byli inni domownicy mogący zapewnić opiekę dziecku - nie dotyczyło to jednak opieki nad chorym dzieckiem do lat dwu sprawowanej przez pracującą matkę. Miesięczny zasiłek opiekuńczy wynosił 100% wynagrodzenia, podstawą było przeciętne wynagrodzenie wypłacane pracownikowi w okresie 3 m-cy poprzedzających miesiąc w którym powstało prawo do tego zasiłku. Zasiłek wychowawczy (uregulowany w Rozdziale 7a ustawy) Miał przysługiwać pracownikowi korzystającemu z urlopu wychowawczego. Rada Ministrów miała w drodze rozporządzenia określić zasady, wysokość i tryb przyznawania zasiłku wychowawczego. (Stosowne rozporządzenie zostało wydane dopiero 28.05.1996 - Dz.U. z 1996 r. Nr 60, poz. 277)²	
2.	1991	Zmieniono sposób naliczania zasiłku porodowego, który teraz był wypłacany w wysokości 12% przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłoszonego dla celów emerytalnych.	Ustawa o rewaloryzacji rent i emerytur oraz o zmianie niektórych innych ustaw z 17.10.1991 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 104, poz. 450)
3.	1995	1) Zasiłek porodowy\macierzyński mogła otrzymać pracownica urodziwszy dziecko również w okresie przerwy w zatrudnieniu odpowiadającej okresowi urlopu wychowawczego. Zasiłek przysługiwał również pracownicy po ustaniu zatrudnienia, jeżeli rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło w wyniku ogłoszenia upadłości zakładu pracy. 2) Kwota zasiłku porodowego wynosiła 15% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za ostatni kwartał. 3) Kwota zasiłku macierzyńskiego wynosiła 100% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za ostatnie pół roku 4) Skreślono art. 36, który co do zasady przyznawał zasiłek opiekuńczy matce 5) Kwota zasiłku opiekuńczego wynosiła 80% średniego miesięcznego wynagrodzenia za ostatnie pół roku 6) Zmodyfikowano art. 40 dotyczący sytuacji utraty zasiłku opiekuńczego w razie wykorzystania zwolnienia od pracy dla celów niż dla sprawowania opieki	Ustawa o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz zmiana ustawy - Kodeks pracy z dn. 3.02.1995 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 16, poz. 77)

4	1996	Zasiłek wychowawczy przysługiwał pracownicy zatrudnionej poprzednio co najmniej przez okres 6 m-cy, na czas 24 m-cy nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko lat 4. (na czas do 36 m-cy jeżeli matka opiekowała się więcej niż jednym dzieckiem urodzonym przy jednym porodzie albo samotnie wychowuje dziecko, na czas 72 m-cy jeżeli matka opiekowała się nad dzieckiem upośledzonym lub niepełnosprawnym). Zasiłek przysługiwał jeżeli dochód na członka rodziny nie przekraczał 25% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym. Zasiłek nie przysługiwał jeśli urlop wychowawczy był krótszy niż 3 m-ce, dziecko przebywało w żłobku, przedszkolu lub innej placówce opiekuńczo-wychowawczej, matka zaprzestała osobistej opieki nad dzieckiem, albo po podjęciu pracy przez matkę. Początkowo ustalono kwotę zasiłku na 179,90 zł (286,10 zł dla matki samotnie wychowującej dziecko).	Rozporządzenie z dn. 28.05.1996 (Dz.U. z 1996 r. Nr 60, poz. 277)
5.	1998	Skreślono Rozdział 7a Ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa dotyczący zasiłku wychowawczego. Tym samym zasiłek wychowawczy przestał być elementem systemu świadczeń ubezpieczeniowych na rzecz rodziny.	Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dn. 17.12.1998 (Dz.U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118)
6.	1999	Uchwalono nową ustawę o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z dn. 25 czerwca 1999 r. (Dz.U. Nr 60, poz. 636). Ustalono nowe zasady regulujące instytucje zasiłków porodowego, macierzyńskiego i opiekuńczego. Zasiłek porodowy (uregulowany w Rozdziale 5, art. 27 i 28 ustawy) przysługiwał ubezpieczonej z tytułu: Urodzenia dziecka w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego Urodzenia dziecka po ustaniu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli ubezpieczenie to ustało w okresie ciąży na skutek ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy albo gdy ubezpieczenie ustało z naruszeniem przepisów prawa stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu. Gdy osoba ubezpieczona przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła do sądu w sprawie jego przysposobienia albo przyjęcia dziecka na wychowanie w ramach rodziny zastępczej. Matce, która sama nie spełniała warunków otrzymania zasiłku, jeżeli warunki te spełniał ojciec dziecka, jak też i ojcu dziecka, którego matka zmarła przy porodzie. Kwota zasiłku wynosiła 20% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Kwotę tę ustalano miesięcznie poczynając od trzeciego miesiąca kwartału kalendarzowego, na okres 3 m-cy, na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału ogłaszanego dla celów emerytalnych. W razie ciąży mnogiej zasiłek przypadał na każde urodzone dziecko. Zasiłek macierzyński (uregulowany w Rozdziale 6, art. 29-31 ustawy) przysługiwał ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego: Urodziła dziecko Przyjęła dziecko do 1 roku życia na wychowanie i wystąpiła do sądu opiekuńczego w sprawie jego przysposobienia Przyjęła dziecko do 1 roku życia na wychowanie w ramach rodziny zastępczej W przypadkach 2 i 3 uprawnienie to przysługiwało również ubezpieczonemu. Urodziła dziecko po ustaniu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli ubezpieczenie to ustało w okresie ciąży na skutek ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy albo gdy ubezpieczenie ustało z naruszeniem przepisów prawa stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu. Była pracownicą zatrudnioną na czas określony, której umowa została	Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z dn. 25.06.1999 (Dz.U. z 1996 r. Nr 60, poz. 636)

		przedłużona do dnia porodu. Pracownica, z którą rozwiązano stosunek pracy w okresie ciąży w okresie ciąży z powodu ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy i której nie zapewniono innego zatrudnienia przysługiwał do dnia porodu zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego. Zasiłek ten wynosił 100% podstawy wymiaru składki. W razie śmierci ubezpieczonej przy porodzie albo porzucenia przez nią dziecka, zasiłek przysługiwał ojcu dziecka. Zasiłek opiekuńczy (uregulowany w rozdziale 7, art.32 - 35) Przysługiwał ubezpieczonemu będącemu pracownikiem z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad: Dzieckiem do lat 8 w wypadku nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, przedszkola, szkoły, do których dziecko uczęszczało; porodu lub choroby małżonka ubezpieczonego stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi sprawowania opieki; pobytu małżonka ubezpieczonego stale opiekującego się dzieckiem, w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej. Chorym dzieckiem w wieku do ukończenia lat 14 Innym chorym członkiem rodziny W przypadkach 1-2 czas opieki mógł wynosić do 60 dni w roku kalendarzowym, w przypadku 3 – do 14 dni w roku kalendarzowym. Zasiłek nie przysługiwał jeśli poza ubezpieczonym byli inni członkowie rodziny pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym, mogący zapewnić opiekę dziecku lub choremu członkowi rodziny. Nie dotyczyło to jednak opieki sprawowanej nad chorym dzieckiem w wieku do lat dwu. Miesięczny zasiłek wynosił 80% podstawy wymiaru zasiłku. W dwóch kolejnych rozdziałach ustawa definiowała pojęcie "Podstawa wymiaru zasiłku": Dla ubezpieczonego będącego pracownikiem "podstawę wymiaru zasiłku" stanowiło przeciętne miesięczne wynagrodzenie za 6 m-cy poprzedzających miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku. (12 m-cy jeżeli wynagrodzenie ulegało znacznym wahaniom ze względu na charakter pracy lub zasady wynagradzania) Dla ubezpieczonego nie będącego pracownikiem "podstawę wymiaru zasiłku" stanowił przeciętny, miesięczny przychód za okres 12 m-cy kalendarzowych poprzedzających miesiąc w którym powstało prawo do zasiłku	
7.	1999	Kwotę zasiłku porodowego miał ogłaszać Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w formie komunikatu w dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej – Monitor Polski w terminie do 14 dnia roboczego każdego kwartału kalendarzowego.	Ustawa z dn. 23.12.1999 o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1256)
8.	2000	Zasiłek opiekuńczy miał przysługiwać w wypadkach przez ustawę przewidzianych "ubezpieczonemu podlegającemu obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu", a nie jak dotychczas "ubezpieczonemu będącemu pracownikiem"	Ustawa z dn. 11.05.2000 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2000 r. Nr 53, poz. 633)

9.	2001	Prawa do zasiłku macierzyńskiego została pozbawiona osoba, która przyjęła dziecko do 1 roku życia w ramach rodziny zastępczej pełniącej zadania pogotowia rodzinnego. W razie skrócenia okresu pobierania zasiłku macierzyńskiego, na wniosek ubezpieczonej matki dziecka, po wykorzystaniu przez nią zasiłku za okres co najmniej 16 tygodni, zasiłek macierzyński przysługiwał ubezpieczonemu ojcu dziecka, który uzyskał prawo do urlopu macierzyńskiego lub przerwał działalność zarobkową w celu sprawowania opieki nad dzieckiem.	Ustawa z dn. 24.08.2001 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1075)
10.	2001	Skreślono Rozdział 5 ustawy - zlikwidowano tym samym z dn. 15.01.2002 r. zasiłek porodowy	Ustawa z dn. 17.12.2001 r. o zmianie ustawy o funduszu alimentacyjnym, ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych i ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1791)
11.	2002	Ubezpieczony ojciec mógł "przejąć" uprawnienia do zasiłku macierzyńskiego od matki, która skróciła okres pobierania zasiłku, po wykorzystaniu przez nią zasiłku za okres-teraz co najmniej 14 tygodni (poprzednio 16 tygodni ; → patrz Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1075)	Ustawa z dn. 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1673)

2.6. Świadczenia pozaubezpieczeniowe na rzecz rodziny

Lp.	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1994	Ustawa z dn. 1.12.1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz.U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17) regulowała instytucje zasiłków rodzinnego i pielęgnacyjnego, uchylała dekret z dn. 28.10.1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 414). Zasiłek rodzinny przysługiwał obywatelowi polskiemu zamieszkałemu na terytorium RP oraz cudzoziemcowi posiadającemu kartę stałego pobytu, jeżeli miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego, uzyskany w dwóch kwartałach poprzedzających odpowiednie okresy zasiłkowe (tj. 1.03-31.08 albo 1.09-28/29.02) nie przekraczał 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej ogłoszonego dla celów emerytalnych (odpowiednio: w IV kwartale poprzedniego roku kalendarzowego dla okresu zasiłkowego 1.03-31.08 i w II kwartale danego roku kalendarzowego dla okresu zasiłkowego 1.09-28/29.02). Zasiłek rodzinny przysługiwał na: 1) Dziecko 16 roku życia lub jeśli dziecko się kształci do ukończenia 21 lat 2) Małżonka, który sprawuje opiekę nad dzieckiem, któremu przysługuje zasiłek pielęgnacyjny 3) Małżonka, który ukończył 60\65 lat (kobieta\mężczyzna) 4) Małżonka, który jest inwalidą I lub II grupy. Zasiłek nie przysługiwał na dziecko pozostające w związku małżeńskim (chyba, że związek małżeński został zawarty pomiędzy osobami kształcącymi się w szkole), przebywające w placówce opiekuńczo-wychowawczej jeżeli za jego pobyt rodzina nie ponosiła odpłatności, kształcące się w szkole zapewniającej nieodpłatnie pełne utrzymanie (np. szkole wojskowej), przebywające w zakładzie karnym lub poprawczym. Zasiłek nie przysługiwał na małżonka, który przebywał w domu opieki społecznej, zakładzie karnym, osiągającego miesięczne dochody brutto w kwocie równej lub wyższej od najniższego świadczenia rentowego w systemie pracowniczym. Zasiłek nie przysługiwał małżonkom na siebie. Kwota zasiłku wynosiła początkowo 21 zł i miała podlegać waloryzacji o odpowiednio obliczany wskaźnik ogłaszany przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej - Monitor Polski. Zasiłek pielęgnacyjny przysługiwał obywatelowi zamieszkałemu na terytorium RP oraz cudzoziemcowi posiadającemu kartę stałego pobytu, który: 1) Był dzieckiem do lat 16 w przypadku stwierdzenia przez publiczny zakład opieki zdrowotnej, że ze względu na stan zdrowia wymaga on ze strony innej osoby stałej opieki polegającej na pielęgnacji lub na systematycznym współdziałaniu w postępowaniu leczniczym i rehabilitacyjnym. (Istniała możliwość przedłużenia czasu wypłat do osiągnięcia przez dziecko wieku 20 lat) 2) W wieku powyżej lat 16, jeżeli jest inwalidą I lub II grupy, a inwalidztwo I grupy powstało w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego 3) Był osobą która ukończyła 75 lat 4) Był osobą, która została zaliczona do I grupy inwalidów. Kwota zasiłku wynosiła 10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia stanowiącego podstawę ostatniej przeprowadzonej rewaloryzacji emerytur i rent.	Ustawa z dn. 1.12.1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz.U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17)

2.	1995	Ustalono, że kwota zasiłku pielęgnacyjnego będzie wynosić 10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w kwartale kalendarzowym poprzedzającym termin ostatniej w 1995 r. waloryzacji emerytur i rent na podstawie wskaźnika waloryzacji emerytur i rent	Ustawa z dn.29.09.1995 r. o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1995 r. Nr138, poz. 681)
3.	1997	- Wprowadzono możliwość uzyskania zasiłków rodzinnego i pielęgnacyjnego przez cudzoziemca mającego status uchodźcy - Ustalono nowy sposób obliczania kryterium dochodowego uprawniającego do otrzymania zasiłku rodzinnego. Zasiłek ten mogły otrzymać osoby, których średni dochód na osobę w rodzinie uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy nie przekraczał 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłaszanego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych za ten sam rok kalendarzowy. Przyjęto również dla potrzeb ustawy, że miesięczny dochód z 2 ha przeliczeniowych jest równy kwocie odpowiadającej 50 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. - Ustalono wysokość zasiłku rodzinnego na: 29,10 zł na małżonka oraz na pierwsze i drugie dziecko, 36 zł na trzecie dziecko, 45 zł na każde kolejne dziecko - Zasiłek pielęgnacyjny przysługujący dziecku do lat 16 wypłacało się po osiągnięciu tego wieku do czasu ukończenia nauki w szkole, w przypadku stwierdzenia niepełnosprawności, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 lat (poprzednio 20 lat) - Osobie samotnie wychowującej dziecko, od teraz zasiłek rodzinny przysługiwał w podwójnej wysokości, o ile dziecko przysługiwał zasiłek pielęgnacyjny - Zasiłek opiekuńczy przestał przysługiwać osobie przebywającej w domu pomocy społecznej lub placówce opiekuńczo wychowawczej - Zamiast określenia stopnia niepełnosprawności na zasadach i w trybie, określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, stosuje się zasady określone w przepisach o zatrudnieniu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych (wprowadzono definicje niepełnosprawności w stopniu znacznym i umiarkowanym).	Ustawa z dn. 27.06.1997 r. o zmianie ustawy o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. (Dz.U. z 1997 r. Nr 93, poz.569)
4.	1998	Zmiana tytułu ustawy na "o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych". Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługiwał jeśli dziecko przebywało nieodpłatnie w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym. Wprowadzono regulację zasiłku wychowawczego (w Rozdziale 2a), który przysługiwał uprawnionemu do urlopu wychowawczego. Rada Ministrów miała w drodze rozporządzenia określić zasady, wysokość i tryb przyznawania zasiłku wychowawczego. ³	Ustawa z dn.17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118)

³ Zasiłek wychowawczy stracił swój ubezpieczeniowy charakter i stał się pozaubezpieczeniowym świadczeniem na rzecz rodziny, finansowanym z budżetu państwa (por. przypis nr 2)

5.	1999	Przeniesiono w znacznej mierze do ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych regulację zasiłku wychowawczego z ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Zasiłek wychowawczy przysługiwał uprawnionej do urlopu wychowawczego, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał kwoty stanowiącej 25% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym. Zasiłek ten wynosił 264 zł miesięcznie (421 zł miesięcznie dla samotnej matki oraz na trzecie i kolejne dziecko)	Ustawa z dn. 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 1999 r. Nr 60, poz. 636)
6.	1999	Kwotę zasiłku pielęgnacyjnego miał ogłaszać Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".	Ustawa z dn. 23.12.2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1999, Nr 110, poz. 1256)
7.	2000	Modyfikacja sposobu naliczania średniego dochodu na osobę w rodzinie.	Ustawa z dn. 9.11.2000 o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2000 r. Nr 104, poz. 1104)
8.	2001	Wprowadzono zasadę, że w okresie równoczesnego korzystania z urlopu wychowawczego przez oboje rodziców lub opiekunów dziecka zasiłek wychowawczy wypłaca się tylko jednemu z nich.	Ustawa z dn. 24.08.2001 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2001r. Nr 128, poz. 1402)
9.	2001	Ustalono w odmienny sposób wysokość kryterium dochodowego w okresie 1.06.2002-31.05.2003, podając kwotowo wysokość przeciętnego dochodu na osobę w rodzinie, do której zasiłek przysługuje : - zasiłek rodzinny przysługuje jeśli średni miesięczny dochód na osobę w rodzinie nie przekroczy 548 zł, w przypadku osoby samotnie wychowującej dziecko oraz rodziny wychowującej dziecko uprawnione do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego dochód ten nie powinien przekroczyć 612 zł - zasiłek wychowawczy przysługuje jeśli średni miesięczny dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 548 zł na osobę Ustalono następującą wysokość zasiłków: Zasiłek rodzinny: - 41,20 zł miesięcznie na małżonka oraz na pierwsze dziecko - 51 zł miesięcznie na trzecie dziecko - 63,70 zł na każde kolejne dziecko Zasiłek wychowawczy: - 308,80 zł miesięcznie - 491 zł dla osoby samotnie wychowującej trzecie i kolejne dziecko, jak również dla osoby samotnie wychowującej dziecko Zasiłek pielęgnacyjny wynosił 136,64 zł	Ustawa z dn. 17.12.2001 r. o zmianie ustawy o funduszu alimentacyjnym, ustawa o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych i ustawy o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1791)

10.	2002 2003	Przedłużono okres zasiłkowy 1.06.2002-31.05.2003 do 31.12.2003, postanowiono nie waloryzować kwot zasiłków w 2003 r. Dnia 22.04.2002 Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalił w obwieszczeniach (M.P. z 2002 r. Nr 16, poz. 273 i M.P. z 2002r. Nr 16, poz. 274) kwoty zasiłków: Zasiłek rodzinny : 1) 42,50 zł na małżonka, pierwsze i drugie dziecko 2) 52,60 zł na trzecie dziecko 3) 65,70 zł na czwarte i każde następne Zasiłek wychowawczy: 1) 318,10 zł dla osoby zamężnej 2) 505,80 zł dla osoby wychowującej samotnie dziecko oraz dla osoby wychowującej trzecie i każde następne dziecko Zasiłek pielęgnacyjny wynosi od 1.03.2003 r. 141,70 zł (M.P. z 2003 r. Nr 10, poz.154)	Ustawa z dn. 9.04.2003 r. o zmianie ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz ustawy o funduszu alimentacyjnym (Dz.U. z 2003 r. Nr 83, poz.759)
11.	2004	Od 1 maja 2004 zmieniono całkowicie system zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych zastępując istniejące zasiłki zasiłkiem rodzinnym wraz z odpowiednimi dodatkami oraz dwoma rodzajami świadczeń opiekuńczych Zasiłek rodzinny wypłacany jest w systemie miesięcznym rodzinom spełniającym przyjęte kryterium dochodowe na każde z dzieci. Dodatki do zasiłku rodzinnego. Uprawnieni do zasiłku rodzinnego mogą ubiegać się także o uzyskanie różnorodnych dodatków do zasiłku: 1) dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w czasie korzystania z urlopu wychowawczego – zastąpił zasiłek wychowawczy; 2) dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka; 3) dodatek z tytułu urodzenia dziecka; 4) dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego; 5) dodatek z tytułu urodzenia dziecka; 6) dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego; 7) dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania; 8) dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania – zastąpił gwarantowany zasiłek okresowy istniejący na gruncie ustawy o pomocy społecznej. Świadczenia opiekuńcze: 1) zasiłek pielęgnacyjny – niezależne od dochodów świadczenie przyznawane w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, przysługuje również osobie, która ukończyła 75 lat, nie przysługuje jednak osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego; 2) świadczenie pielęgnacyjne - świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością opieki nad dzieckiem przysługuje matce lub ojcu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem legitymującym się odpowiednim orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności – zastąpiło zasiłek stały istniejący na gruncie ustawy o pomocy społecznej.	Ustawa z dn. 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. z 2006r., Nr 139, poz. 992)

12.	2005	a) Zlikwidowano dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania. Na zasadzie zachowania praw nabytych prawo do dodatku zachowały jedynie osoby, które otrzymywały to świadczenie przed dniem 1 września 2005 r. b) Wprowadzono nowy dodatek do zasiłku rodzinnego – z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej. Jest to comiesięczne świadczenie przysługujące na każde trzecie i następne dziecko w rodzinie uprawnione do zasiłku rodzinnego	Ustawa z dn. 22 kwietnia 2005 o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005r., Nr 86, poz. 732 z późn. zm.)
13.	2005	Wprowadzono odrębne od katalogu świadczeń rodzinnych świadczenie - zaliczkę alimentacyjną, która nie jest pomocą z ustawy o świadczeniach rodzinnych lecz ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej. Jest to świadczenie w znacznej mierze analogiczne do świadczeń wypłacanych ze zlikwidowanego z dniem 30 kwietnia 2004 r. Funduszu Alimentacyjnego. Zaliczka alimentacyjna wypłacana jest przez gminy. W razie bezskuteczności egzekucji należne uprawnionemu alimenty (z pewnymi ograniczeniami kwotowymi i ograniczonym katalogiem osób uprawnionych) wypłacane są w formie zaliczki alimentacyjnej. Wypłata zasądzonych alimentów w formie zaliczki alimentacyjnej nie zwalnia obowiązanego od spełniania świadczeń alimentacyjnych, dlatego też mimo przyznania zaliczki egzekucja alimentów toczy się dalej, z tym tylko że uzyskane w jej wyniku sumy komornik, po zaspokojeniu wierzyciela alimentacyjnego wpłaca na konto gminy. Z powodu adresatów pomocy, instytucji które wypłacają zaliczkę oraz procedur i definicji, zaliczka alimentacyjna jest właściwie elementem systemu świadczeń rodzinnych.	Ustawa z dn. 22 kwietnia 2005 o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005r., Nr 86, poz. 732 z późn. zm.)
14.	2006	Podwyższono kwotę jednorazowego dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka z 500 zł na 1000 zł	Ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U z 2005 r., Nr 267, poz. 2260)
15.	2006	Do katalogu świadczeń rodzinnych wprowadzono nowe świadczenie w postaci jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka. Jest to świadczenie niezależne od dochodów rodziny ubiegającej się. Ponadto, niezależnie od ustawowo uregulowanego systemu świadczeń rodzinnych, każda gmina w drodze uchwały (a więc aktu prawa miejscowego) może dla swoich mieszkańców wprowadzić dodatkowe jednorazowe świadczenia z tytułu urodzenia dziecka.	Ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U z 2006 r., Nr 12, poz. 67)

2.7. Urlopy: macierzyński i wychowawczy

L.p.	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1990	1) W 1990 r. pracownicy przysługiwał urlop macierzyński w wymiarze: 16 tygodni po pierwszym porodzie 18 tygodni po każdym następnym porodzie oraz po pierwszym porodzie w wypadku pracownicy, która wychowuje już dziecko przysposobione. W razie urodzenia martwego dziecka lub zgonu dziecka w okresie pierwszych 6 tygodni po narodzinach, urlop macierzyński przysługiwał w wymiarze 8 tygodni. Co najmniej 2 tygodnie urlopu macierzyńskiego powinny były wypaść przed przewidywaną datą porodu, a po porodzie 12 tygodni jeśli urlop wynosił 16 tygodni, 14 tygodni gdy urlop trwał 18 tygodni, a 22 tygodnie jeśli urlop trwał 26 tygodni. Pracownica, która przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła do sądu z wnioskiem w sprawie przysposobienia dziecka miała prawo do 14 tygodni urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego jeśli dziecko miało mniej niż cztery miesiące, a jeżeli dziecko miało od czterech miesięcy do jednego roku, wtedy czas urlopu wynosił 4 tygodnie. Za czas urlopu macierzyńskiego pracownicy przysługiwał <u>zasiłek płożowy</u> na zasadach określonych odrębnymi przepisami. Dalsze uregulowania nakładały na zakład pracy obowiązek udzielenia pracownicy zwolnień z pracy na czas koniecznych badań. W czasie ciąży, a także w czasie urlopu nie można było wypowiedzieć ani rozwiązać umowy o pracę z pracownicą. 2) Na wniosek pracownicy zakład pracy miał udzielić jej bezpłatnego urlopu w celu sprawowania opieki nad małym dzieckiem. Pracownicom i ojcom samotnie wychowującym dziecko do lat 14 przysługiwały ponadto zwolnienie na 2 dni z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. Rada Ministrów po porozumieniu z ogólnokrajową organizacją związkową miał w drodze rozporządzenia określić zasady udzielania urlopu bezpłatnego i zakres uprawnień przysługujących w razie tego urlopu.	Ustawa z dn. 26.06.1974 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 1974 r. Nr 24, poz.141)
2.	1996	Ustawa dostosowywała przepisy KP w zakresie regulacji urlopów macierzyńskiego i wychowawczego do sytuacji powstałej po przemianach polityczno-gospodarczych przełomu lat 80-tych i 90-tych (np. zamiast określeń "zakład pracy" zaczęto stosować nazwę "pracodawca", dostosowano terminologię Kodeksu do innych wydanych ustaw z zakresu świadczeń na rzecz rodziny). Zniesiono obowiązek konsultacji Rady Ministrów z ogólnokrajową organizacją związkową przy wydawaniu rozporządzenia regulującego urlopy wychowawcze. Wprowadzono oficjalnie nazwę "urlop wychowawczy". Dodano art. 189¹, w którym umożliwiono pracownikowi korzystać z urlopu wychowawczego, z tym że jeżeli oboje rodzice lub opiekunowie pracują, z tego uprawnienia może korzystać tylko jedno z nich. Urlop macierzyński mógł przysługiwać pracownicy, która przyjęła dziecko na wychowanie w ramach rodziny zastępczej.	Ustawa z dn. 2.02.1996 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1996 r. Nr 24, poz.110)
3.	1996	Urlop wychowawczy przysługiwał pracownicy zatrudnionej co najmniej przez 6 miesięcy, w wymiarze do 3 lat w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko czterech lat. Urlop wychowawczy mógł być wykorzystany najwyżej w czterech częściach. Pracownica spełniająca powyższe warunki, bez względu na to czy korzystała wcześniej z urlopu wychowawczego, mogła skorzystać z urlopu wychowawczego w wymiarze do 3 lat, w celu sprawowania opieki nad dzieckiem do lat 18, jeżeli z powodu stanu zdrowia, w szczególności przewlekłej choroby, kalectwa lub opóźnienia w rozwoju umysłowym, wymagało ono osobistej opieki pracownicy. Udzielenie urlopu odbywało się na pisemny wniosek pracownicy. Pracodawca nie mógł w zasadzie wypowiedzieć ani rozwiązać umowy o pracę w okresie od dnia złożenia przez pracownicę wniosku o udzielenie urlopu wychowawczego do dnia zakończenia tego urlopu (chyba, że zachodziły szczególne okoliczności określone w odrębnych przepisach np. upadłość pracodawcy, okoliczności uzasadniające zerwanie umowy o pracę z powodu winy zatrudnionej)	Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28.05.1996 r. w sprawie urlopów i zasiłków wychowawczych (Dz.U z 1996 r. Nr 60, poz.277)

4.	1999	Zmiany w długości urlopu macierzyńskiego. Pracownicy przysługiwał urlop macierzyński w wymiarze 26 tygodni po pierwszym i każdym następnym porodzie, a 39 tygodni w wypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie. Co najmniej 4 tygodnie urlopu macierzyńskiego mogły przypadać przed przewidywaną datą porodu. W razie urodzenia się martwego dziecka lub zgonu dziecka w okresie pierwszych 6 tygodni życia, urlop macierzyński wynosił 10 tygodni.	Ustawa z dn. 19.11.1999 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz.U. z 1999 r. Nr 99, poz. 1152)
5.	2001	Tytuł działu ósmego gdzie uregulowane są instytucje urlopów macierzyńskiego i wychowawczego z dotychczasowego "Ochrona pracy kobiet" został zmieniony na "Ochrona pracy kobiet oraz mężczyzn wychowujących dziecko". Wprowadzono możliwość wystąpienia pracownicy do pracodawcy z wnioskiem o skrócenie wymiaru czasu urlopu macierzyńskiego i wcześniejszy powrót do pracy (nie wcześniej jednak niż po wykorzystaniu co najmniej 16 tygodni urlopu). W tej sytuacji pracownik-ojciec wychowujący dziecko mógł wystąpić z kolei do pracodawcy o wykorzystanie pozostałej części urlopu macierzyńskiego. Pracownicy, która przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, przysługiwało prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w wymiarze do 22 tygodni nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 1 roku życia oraz 35 tygodni w razie przyjęcia na wychowanie więcej niż jednego dziecka, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez każde z dzieci 12 miesięcy życia. Nie mogła skorzystać z urlopu macierzyńskiego pracownica, która przyjęła dziecko na wychowanie w ramach rodziny zastępczej pełniącej zadania pogotowia rodzinnego.	Ustawa z dn. 25.04.2001r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz.U. z 2001 r. Nr 52, poz. 538)
6.	2001	Ojciec dziecka pragnący wykorzystać pozostały przysługujący czas urlopu macierzyńskiego (po wcześniejszym powrocie matki do pracy) musiał złożyć odpowiedni wniosek do pracodawcy z wyznaczonym terminem przejścia na urlop. Termin ten powinien być przypadać bezpośrednio po zakończeniu urlopu przez matkę dziecka, a gdyby to nie było możliwe w terminie do dwóch tygodni od kiedy pracodawca dostał wniosek ojca na piśmie.	Ustawa z dn. 24.08.2001 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz.1075)
7.	2001	Zmieniono tytuł (ponownie) działu ósmego KP na "Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem". Kobieta (matka) i mężczyzna (ojciec) mogli przez okres 3 miesięcy wspólnie przebywać na urlopie wychowawczym.	Ustawa z dn. 24.08.2001 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2001 r. Nr 128, poz. 1405)
8.	2001	Rozszerzono na pracowników-ojców wychowujących dziecko przywileje pracownic-matek w okresie trwania urlopu macierzyńskiego. Ustalono nowe zasady otrzymywania urlopów macierzyńskich. Przysługiwał on pracownicy w wymiarze 16 tygodni po pierwszym porodzie, 18 tygodni po każdym następnym porodzie lub pracownicy, która wychowuje dziecko przysposobione, 26 tygodni w wypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie. Co najmniej 2 tygodnie urlopu macierzyńskiego mogły przypadać przed spodziewaną datą porodu. W wypadku śmierci dziecka przy porodzie lub w okresie 8 tygodni od czasu porodu, pracownicy przysługiwał urlop macierzyński w wymiarze do 8 tygodni (nie krócej jednak niż 7 dni). W razie śmierci dziecka po upływie ósmego tygodnia życia pracownica, zachowywała prawo do urlopu macierzyńskiego przez okres siedmiu dni od dnia zgonu dziecka. Pracownica, która przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła i wystąpiła do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, ma prawo do 16 tygodni urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego.	Ustawa z dn. 21.12.2001 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz.U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1805)

9.	2002	Pracownica uprawniona do urlopu wychowawczego może złożyć do pracodawcy wniosek o obniżenie jej wymiaru czasu pracy do wymiaru nie niższego niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy w okresie, w którym mogłaby korzystać z takiego urlopu. Pracodawca jest obowiązany uwzględnić wniosek pracownicy.	Ustawa z dn. 26.07.2002 r. o zmianie ustawy kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2002 r. Nr 135, poz. 1146)
10.	2006	Wydłużono wymiar urlopu macierzyńskiego o 2 tygodnie tj. odpowiednio do: - 18 tygodni przy pierwszym porodzie; - 20 tygodni przy każdym następnym porodzie; - 28 tygodni w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie.	Ustawa z dn. 16.11.2006 r. o zmianie ustawy kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2006 r. Nr 221, poz. 1615)

2.8. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

L.p.	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1974	Fundusz alimentacyjny jest „ogniwem w systemie zabezpieczenia społecznego i rozwoju opieki socjalnej”. Fundusz zarządzany jest przez ZUS. W razie bezskuteczności egzekucji należne uprawnionemu alimenty wypłacane są z Funduszu. Wypłata zasądzonych alimentów z Funduszu nie zwalnia obowiązanego od spełniania świadczeń alimentacyjnych, dlatego też mimo wypłat z Funduszu egzekucja toczy się dalej, z tym tylko że uzyskane w jej wyniku sumy komornik wpłaca do kas Funduszu	Ustawa z dn. 18.07.1974 o funduszu alimentacyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200)
2.	1982 1984 1987 1988	Zmiany w ustawie o funduszu alimentacyjnym	(Dz.U. z 1982 r. Nr 38, poz.219) (Dz.U. z 1984 r. Nr 3, poz. 13) (Dz.U. z 1987 r. Nr 10, poz. 67) (Dz.U. z 1988 r. Nr 34, poz. 265)
3.	1989	Zrezygnowano z kryterium dochodowego oraz określono górną granicę świadczeń wypłacanych z funduszu na 25% średniego miesięcznego wynagrodzenia.	(Dz.U. z 1989 r. Nr 35, poz. 191)
4.	1990	Ustalono górną granicę wysokości świadczeń wypłacanych z funduszu na 30% średniego miesięcznego wynagrodzenia.	(Dz.U. z 1990 r. Nr90, poz.528)
5.	1999	Ustalono zasadę, że świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują jeśli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego nie przekraczał 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego dla celów emerytalnych. Górną granicą wypłacanych świadczeń ustalało się na okres 12 miesięcy od 1.06 do 31.05 każdego roku, na ten sam okres przyznawało się świadczenia. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługiwały, chociażby dochód na osobę w rodzinie uprawnionego przekroczył 60% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli kwota przekroczenia przypadająca na wszystkich członków rodziny nie równoważyła kwoty świadczenia, pod warunkiem że świadczenie przysługiwało w poprzednim okresie.	Ustawa z dn. 17.10.1999 r. o zmianie ustawy o funduszu alimentacyjnym (Dz.U. z 1999 r. Nr 90, poz. 1000)
6.	2001	W okresie od 1.06.2002 r. do 31.05.2003 r. świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeśli przeciętny miesięczny dochód na osobę uprawnionego, uzyskany w 2001 r. nie przekracza 612 zł.	Ustawa z dn. 17.12.2001 r. o zmianie ustawy o funduszu alimentacyjnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1791)
7.	2003	Przedłużono do 31.12.2003 r. okres na który przyznawane są świadczenia z funduszu alimentacyjnego przypadający 1.06.2002 r. – 31.05.2003 r. i utrzymano ustaloną na jego czas górną granicę świadczeń, wraz z kryterium dochodowym w wysokości 612 zł.	Ustawa z dn. 9.04.2003 o zmianie ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz ustawy o funduszu alimentacyjnym. (Dz.U. z 2003 r. Nr 83, poz. 759)
8.	2004	Uchylenie z dniem 1 maja 2004 ustawy o funduszu alimentacyjnym.	Ustawa z dn. 28 listopada 2003r o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. z 2006, Nr 139, poz. 992)

9.	2005	Wprowadzono od 1 września 2005 r. nowe świadczenie - zaliczkę alimentacyjną. Jest to świadczenie w znacznej mierze analogiczne do świadczeń wypłacanych ze zlikwidowanego z dniem 30 kwietnia 2004 r. Funduszu Alimentacyjnego. Zaliczka alimentacyjna wypłacana jest przez gminy. W razie bezskuteczności egzekucji należne uprawnionemu alimenty (z pewnymi ograniczeniami kwotowymi i ograniczonym katalogiem osób uprawnionych) wypłacane są w formie zaliczki alimentacyjnej. Wypłata zasądzonych alimentów w formie zaliczki alimentacyjnej nie zwalnia obowiązanego od spełniania świadczeń alimentacyjnych, dlatego też mimo przyznania zaliczki egzekucja alimentów toczy się dalej, z tym tylko że uzyskane w jej wyniku sumy komornik, po zaspokojeniu wierzyciela alimentacyjnego, wpłaca na konto gminy.	Ustawa z dn. 22 kwietnia 2005 o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005r., Nr 86, poz. 732 z późn. zm.)

2.9. Świadczenia pieniężne na rzecz rodziny z pomocy społecznej

L.p.	Data	Przedmiot regulacji	Podstawa prawna
1.	1990	Wprowadzono <u>zasilek stały</u>, który przysługiwał: - osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa, jeżeli nie miała ona żadnych środków utrzymania lub jej dochody nie przekraczały 90% najniższej emerytury - osobie nie pracującej lub rezygnującej z pracy w celu wychowania dziecka, które wymagało stałej opieki lub pielęgnacji - osobie, która nie mogła podjąć pracy z powodu inwalidztwa powstałego w okresie do 18 roku życia, niezależnie od sytuacji materialnej osoby zobowiązanej do alimentacji, jak również niezależnie od przysługujących alimentów i innych świadczeń oraz należności przypadających z tytułu cywilnoprawnego. Zasilek stały przysługiwał w wysokości 90% najniższej emerytury dla osób, które nie miały żadnych innych środków utrzymania albo różnicy między kwotą odpowiadającą 90% najniższej emerytury a dochodem osoby ubiegającej się o zasilek. Osobom, które zostały zaliczone do I grupy inwalidów lub ukończyły 75 lat, osobom ciężko i przewlekle chorym oraz kobietom w ciąży począwszy od 18 tygodnia przysługiwał dodatek w wysokości 30% najniższej emerytury. Osobom pobierającym zasilek stały przysługiwały świadczenia lecznicze na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Art.31 ustawy regulował <u>zasilek okresowy z pomocy społecznej</u>. Mógł być on przyznawany osobom i rodzinom, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał wysokości odpowiadającej najniższej emeryturze, a dochody oraz posiadane zasoby pieniężne przejściowo nie wystarczały na zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb ze względu na: - długotrwałą chorobę i niepełnosprawność - brak możliwości zatrudnienia - brak uprawnień do otrzymywania renty rodzinnej po osobie, na której ciążył obowiązek alimentacyjny oraz z powodu "innych uzasadnionych przyczyn". Czas na jaki przyznawano zasilek okresowy, ustalała gmina na podstawie okoliczności sprawy. Zasilek miano wypłacać w wysokości 90% najniższej emerytury, a szczegółowe zasady przyznawania zasiłku miał określić w drodze rozporządzenia Minister Pracy i Polityki Socjalnej.	Ustawa z dn. 29.11.1990 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 1990 r. Nr 87, poz. 506)
2.	1992	Podwyższono kryterium dochodowe - obecnie uprawnionym do zasiłku była osoba spełniająca ustawowe warunki, której dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał kwoty najniższej emerytury. Zasilek stały miał wynosić 28% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia albo być ustalony jako wynik różnicy między dochodem na osobę w rodzinie a kwotą odpowiadającą najniższej emeryturze. Dodatek przysługujący pewnym kategoriom osób uprawnionych do otrzymywania zasiłku stałego ustalono w wysokości 9% przeciętnego wynagrodzenia. Osoba tymczasowo aresztowana lub osadzona w więzieniu mogła otrzymać 30% kwoty zasiłku. Zasilek okresowy z pomocy społecznej mógł być przyznawany osobom i rodzinom, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał wysokości odpowiadającej najniższej emeryturze lub dochody oraz posiadane zasoby pieniężne nie wystarczały na zaspokojenie niezbędnych potrzeb ze względu na : - długotrwałą chorobę i niepełnosprawność - brak możliwości zatrudnienia - brak uprawnień do otrzymywania renty rodzinnej po osobie, na której ciążył obowiązek alimentacyjny oraz z powodu "innych uzasadnionych przyczyn". Kwotę zasiłku okresowego ustalono w wysokości do 28% przeciętnego wynagrodzenia.	Ustawa z dn. 1.08.1992 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 1992 r. Nr 64, poz. 321)

3.	1996	Zasiłek stały oraz okresowy przysługiwał osobie spełniającej ustawowe kryteria, i której dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał: 1) Na osobę samotnie gospodarującą 275 zł 2) Na pierwszą osobę w rodzinie 250 zł 3) Na drugą i dalsze osoby powyżej lat 15 - 175 zł 4) Na każdą osobę w rodzinie poniżej lat 15 - 125 zł Zasiłek stały miał wynosić 250 zł miesięcznie. Zasiłek okresowy ustalało się w wysokości stanowiącej różnicę między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej lub kryterium dochodowym rodziny, a dochodem tej osoby lub rodziny, nie niższej jednak niż 10 zł na rodzinę. Kobietom w ciąży otrzymującym zasiłek stały przysługiwał począwszy od 12 tygodnia ciąży dodatek w wysokości 65 zł miesięcznie. Wprowadzono gwarantowany zasiłek okresowy dla osób, które utraciły prawo do zasiłku dla bezrobotnych (pobieranego na podstawie przepisów na zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu) z powodu upływu okresu na jaki był przyznany, a dochód rodzinny nie przekracza ustalonego kryterium dochodowego, jeżeli w dniu utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych oraz w okresie pobierania gwarantowanego zasiłku okresowego samotnie wychowywały co najmniej jedno dziecko do dnia ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do 15 roku życia. Gwarantowany zasiłek okresowy przysługiwał przez okres do 36 miesięcy, w kwocie równej kryterium dochodowemu osoby samotnie gospodarującej przez pierwsze 12 miesięcy, a 80% tej kwoty przez następne 24 miesiące.	Ustawa z dn. 14.06.1996 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. z 1996 r. Nr 100, poz. 459) Ustawa z dn. 6.12.1996 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1996 r. Nr 147, poz.687)
4.	1998	Zasiłek stały był przyznawany osobie "nie pozostającej w zatrudnieniu, opiekującej się dzieckiem, wymagającym ze strony innej osoby stałej opieki, polegającej na bezpośredniej, osobistej pielęgnacji lub systematycznym współdziałaniu w postępowaniu edukacyjnym, leczniczym i rehabilitacyjnym" (i po spełnieniu kryterium dochodowego). Zasiłek stały przysługiwał również w wypadku gdy osoba opisana powyżej, opiekowała się pełnoletnim dzieckiem, jeżeli dziecko to było uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego otrzymał ustawową dyspozycję do uregulowania w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad zasiłku okresowego. Za osoby pobierające zasiłek stały oraz gwarantowany zasiłek okresowy z pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej opłacał składkę na ubezpieczenie emerytalne i rentowe od kwoty najniższego wynagrodzenia, chyba, że osoby te podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów. Starostowie właściwi dla miejsca zamieszkania rodziny zastępczej mieli udzielać takiej rodzinie "pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych.	Ustawa z dn. 17.12.1998 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1118) Ustawa z dn. 29.12.1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustroju państwa (Dz.U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1126)
5.	1999	Dostosowanie ustawy o pomocy społecznej do reformy systemu szkolnictwa. Wprowadzono regulację zawieszania i przywracania gwarantowanego zasiłku okresowego związanego z podjęciem i utratą pracy przez uprawnionego. W przypadku zbiegu uprawnienia do gwarantowanego zasiłku okresowego z uprawnieniami do zasiłku stałego przysługuje jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.	Ustawa z dn. 21.01.1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 1999 r. Nr 20, poz.170) Ustawa z dn. 10.09.1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 1999 r. Nr79, poz. 885)

6.	1999	"Zasiłek stały przysługuje osobie zdolnej do pracy, lecz nie pozostającej w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem wymagającym osobistej pielęgnacji, polegającej na sprawowaniu bezpośredniej osobistej pielęgnacji i systematycznemu współdziałaniu w postępowaniu leczniczym, rehabilitacyjnym oraz edukacyjnym" oraz jest spełnione podane w ustawie kryterium dochodowe.	Ustawa z dn. 8.10.1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej i ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1999 r. Nr 90, poz. 1001)
7.	2000 2001 2002 2003	W ramach świadczeń pieniężnych na rzecz rodziny można wskazać na cztery główne formy pomocy finansowej: 1) Zasiłek stały z pomocy społecznej wypłacany jest osobie, która zrezygnowała z aktywności zawodowej by sprawować bezpośrednią opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem, jeżeli dochód rodziny nie przekracza 150% dochodu przyjętego dla danej rodziny jako próg uprawniający do pomocy społecznej (art. 4 ustawy o pomocy społecznej). Za uprawnionych do pomocy społecznej odprowadzana jest składka na ubezpieczenie emerytalne i zdrowotne 2) Gwarantowany zasiłek okresowy z pomocy społecznej - przyznawany jest osobie bezrobotnej, której nie przysługuje już prawo do zasiłku dla bezrobotnych, samotnie wychowującej dziecko do 7 roku życia, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 461 zł. Wypłacany jest przez 36 miesięcy w wysokości 461 zł przez pierwszy rok, a w wysokości 80% tej kwoty przez następne dwa lata. 3) Jednorazowy zasiłek z pomocy społecznej - przyznawany jest z tytułu urodzenia dziecka, po spełnieniu kryterium dochodowego. 4) Pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej. Przysługuje na dziecko do 18 roku życia umieszczone przez sąd w rodzinie zastępczej. Kwota zasiłku jest różnica w zależności od "okoliczności osobistych dziecka" (np. wiek, stopień niedostosowania społecznego, stan zdrowia). Podstawą wyliczenia kwoty pomocy jest suma 1621 zł- stosownie do wyżej podanych "okoliczności" kwota pomocy wynosi od 10% do 90% podstawy.	(Dz.U. z 2000 r. Nr 19, poz.238) (Dz.U.2000 r. Nr 12, poz.136) (Dz.U. 2000 r. Nr 19, poz. 238) (Dz.U. 2001 r. Nr 72, poz.748) (Dz.U. 2001 r. Nr 72, poz.748) (Dz.U. 2001 r. Nr 89, poz.973) (Dz.U. 2001 r. Nr 88, poz.961) (Dz.U. 2001 r. Nr 111, poz.1194) (Dz.U. 2001 r. Nr 122, poz.1349) (Dz.U. 2001 r. Nr 154, poz.1792) (Dz.U. 2003 r. Nr 7, poz.79) (Dz.U. 2003. Nr 44, poz. 389
8.	2004	1 maja 2004 weszła w życie nowa ustawa o pomocy społecznej. System zasiłków jest prostszy niż prze 1 maja. Część form wsparcia przeniesiono do systemu świadczeń rodzinnych. Pomoc społeczna ma na celu „umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych” poprzez pomoc w postaci: - zasiłków stałych, okresowych i celowych, - pracy socjalnej; - opłacania składki na ubezpieczenie; - pomocy rzeczowej; - udzielenia schronienia, zapewnienia ubrania i posiłku, - poradnictwa specjalistycznego, - interwencji kryzysową; - świadczenia usług opiekuńczych.	Ustawa z dn. 12 marca 2004 o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.)

2.10. Inne formy pomocy na rzecz rodziny

Żłobki i przedszkola

Rozwój tego typu placówek jako zinstytucjonalizowanej formy opieki nad dzieckiem dla rodzin (matek) pracujących podlegał w latach 1950-2000 wahaniom. Generalnie było mniejsze zapotrzebowanie na miejsca w żłobkach niż na miejsca w przedszkolach, świadczą o tym m.in. informacje podane w tablicach 1 i 2 informujące o odsetku dzieci w danej grupie wiekowej korzystających ze żłobka lub przedszkola. Większe zapotrzebowanie było z reguły na miejsca w przedszkolach niż w żłobkach. Przedszkola jak i żłobki prowadzone były przez różne instytucje państwowe i społeczne: np. wydziały zdrowia, wydziały oświaty, zakłady pracy, niekiedy przez organizacje kościelne i wyznaniowe lub osoby prywatne. "Korzystanie z tych placówek miało aspekt socjalny o czym świadczyły kryteria przyjęcia do danej placówki jak i zasady odpłatności. Stosowanie kryteriów preferencji wynikało głównie z niedostatecznej liczby miejsc w stosunku do potrzeb. Preferencje przyjęcia do żłobka i przedszkola miały dzieci rodziców pracujących, samotnych matek i ojców, matek inwalidek I grupy, z rodzin o niskich dochodach, wielodzietnych. Odpłatność za korzystanie z tych placówek była symboliczna, chociaż formalnie zależała od wysokości dochodu na jedną osobę w rodzinie. Podniesiona kwota odpłatności w roku 1988 wynosiła 20% dochodu na jedną osobę w rodzinie (por. Balcerzak –Paradowska , 1995, s.63)."

W okresie transformacji, głównie z przyczyn urynkowienia funkcjonowania placówek nastąpiły istotne zmiany w ich sposobie i zakresie funkcjonowania. Konsekwencją tych zmian była likwidacja szeregu placówek. Zmiany które zostały wprowadzone w roku 1991 w odniesieniu do tego typu placówek (por. Balcerzak – Paradowska, op. cit. s. 63) miały charakter nie tylko zmian organizacyjnych, ale wprowadziły istotne zmiany w podstawach funkcjonowania placówek. Główna odpowiedzialność za organizowanie tego typu placówek (zmiany organizacyjno – prawne: decentralizacja uprawnień państwa na rzecz samorządów lokalnych) spadła na gminy. Z powodu braku dostatecznych środków na te cele w funduszach gminy nastąpiła likwidacja części placówek, a w tych które pozostały wprowadzono swobodne zasady odpłatności za te placówki, co znaczenie wpłynęło na wzrost opłat za korzystanie z tych placówek. W miejsce likwidowanych placówek zaczęły powstawać żłobki i przedszkola prywatne oraz placówki prowadzone przez organizacje non-profit i różnego typu fundacje. Problemem stała się jedna dla wielu rodziców zaporowa opieki nad dzieckiem w ww. placówkach. Wzrost aktywności zawodowej kobiet, w tym również matek, wraz ze zmniejszeniem się liczby publicznych placówek opiekuńczych spowodowały ogromną lukę pomiędzy dostępną a pożądaną liczbą miejsc w przedszkolach i żłobkach.

**Tablica 1. Informacja o żłobkach i % dzieci objętych tą formą opieki.
Polska 1970 - 2006**

Lata	Liczba żłobków	Liczba miejsc w żłobkach	% dzieci w wieku 0-3 lat korzystających ze żłobków
1970	1033	64945	3.54%
1971	1361	67815	3.66%
1972	1084	69914	3.53%
1973	1114	73148	3.62%
1974	1153	77786	3.69%
1975	1206	82116	3.74%
1976	1255	87145	3.90%
1977	1303	90808	3.93%
1978	1362	95372	4.03%
1979	1435	100583	4.09%
1980	1474	103534	3.97%
1981	1516	106288	3.43%
1982	1491	103325	3.01%
1983	1478	101329	3.37%
1984	1504	102229	3.59%
1985	1522	103548	3.84%
1986	1551	105791	3.94%
1987	1563	106730	4.02%
1988	1565	106923	3.29%
1989	1553	105934	3.26%
1990	1412	95843	3.09%
1991	1033	66439	2.26%
1992	818	52215	1.93%
1993	694	43857	1.67%
1994	643	41263	1.67%
1995	591	37943	1.70%
1996	533	35113	1.72%
1997	506	33703	1.82%
1998	494	33007	1.72%
1999	469	31956	1.67%
2000	428	29866	1.55%
2001	396	28166	1.47%
2002	382	27100	1,9%
2003	399	25700	2,0%
2004	377	24800	2,0%
2005	371	25200	2,1%

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS, wybrane lata

**Tablica 2. Informacja o przedszkolach i % dzieci objętych opieką przedszkolną.
Polska 1970 - 2006**

Lata	Liczba przedszkoli	% dzieci w wieku 3-6 lat korzystających z przedszkoli
1970	14434	29.6
1971	15440	31.4
1972	19230	35.8
1973	22764	40.6
1974	23699	42.6
1975	24719	44.1
1976	24694	45.4
1977	26162	47.4
1978	25713	47.7
1979	25872	48
1980	26042	48.8
1981	27135	47.8
1982	26304	47.6
1983	26582	47.6
1984	26466	49,1
1985	26476	50.7
1986	25971	51.6
1987	26289	51.7
1988	26343	50.8
1989	26358	49.5
1990	25873	48.1
1991	24236	45
1992	21164	43.4
1993	21178	43.6
1994	21017	45.2
1995	20618	46.2
1996	20616	47.7
1997	20576	48.9
1998	20429	50.6
1999	18882	50.8
2000	18033	51.1
2001	17337	51.4
2002	17206	51,1
2003	16999	40,4
2004	17299	41,6
2005	17229	43,3

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS , wybrane lata.

Kredyty dla młodych małżeństw

W roku 1975 wprowadzono pomoc dla młodych małżeństw w postaci udzielania kredytu na zakup artykułów przemysłowych oraz określone zostały zasady udzielania pomocy młodym małżeństwom ze środków zakładowego funduszu socjalnego.

Kredyt bankowy na zakup dóbr trwałego użytkowania był preferencyjnie określony co do zasad oprocentowania jak i spłaty. Mogły z niego skorzystać małżeństwa w których chociaż jedno z małżonków nie przekroczyło 30-tego roku życia, a staż małżeński nie przekroczył 5 lat. Na kredyt można było kupić towary objęte specjalną listą, co w sytuacji niedoboru dóbr na rynku miało znaczenie.

Wprowadzona pomoc w spłacie zaciągniętego kredytu przez młode małżeństwa ze strony zakładów pracy miała charakter fakultatywny. Polegała ona na przyznaniu pracownikowi bezzwrotnej pomocy pieniężnej ze środków zakładowego funduszu socjalnego pracownikowi, który miał określony staż pracy i niski dochód w rodzinie.

W okresie transformacji nastąpiła zmiana systemu bankowego, który dostosował się do gospodarki rynkowej, co automatycznie spowodowało likwidację preferencyjnych kredytów i tym samym pomocy w ich spłaceniu przez zakład pracy. Przed transformacją zmiany w funkcjonowaniu tego rodzaju pomocy były wprowadzone w latach 1977, 1978.

Podstawa prawna:

7.III.1975. Udzielanie pomocy materialnej dla młodych małżeństw ze środków zakładowego funduszu socjalnego.

Uchwała nr 52 Rady Ministrów, M.P. nr 10, poz.53.

26.III.1975 Udzielanie młodym małżeństwom kredytu na zakup artykułów przemysłowych

Zarządzenie Ministra Finansów, M.P nr 11, poz. 63.

8.VII.1977, Zmiana zasad udzielania pomocy materialnej dla młodych małżeństw ze środków zakładowego funduszu socjalnego. Uchwała nr 101 Rady Ministrów M.P. nr 17. poz. 97.

Literatura, wybrane pozycje

Balcerzak –Paradowska B., 1999, Polityka rodzinna lat dziewięćdziesiątych w Polsce, ocena jej skutków W: Sytuacja dzieci w Polsce w okresie przemian, Materiały Konferencyjne , Warszawa 8-9.03.1999, Komitet Nauk o Pracy i Polityce Społecznej PAN, IPiSS, Komisja Rodziny i Biuro Studiów i Ekspertyz Sejmu RP, s.35 – 55.

Balcerzak-Paradowska B., 1995, Polityka społeczna na rzecz rodziny w Polsce, W: S.Golinowska, B.Balcerzak – Paradowska (red.), Rodziny w Polsce. Ewolucja. Zróżnicowanie. Raport IPiSS, z. 7, Warszawa 1995, s.51 – 71.

Dzienniki Ustaw PRL i RP

Golinowka S., (red.) , 1996, Polityka społeczna w latach 1994 –1996. Procesy regulacyjne i ich potencjalne skutki, Raport IPiSS, z. 11, Warszawa.

Ignatowicz J. Nazar M., 2006, Prawo rodzinne. Wydanie II zmienione, Warszawa.

Jończyk J., 2003, Prawo zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne bezrobocie i pomoc społeczna. Wyd. II uaktualnione, Zakamycze, Kraków.

Orłowski D., 2002, Polityka rodzinna w Polsce w latach 1989 – 2001, Warszawa (praca doktorska , Wydział Nauk Historycznych i Społecznych , UKSW, Warszawa).

Piasecki K. (red.), 2000, Kodeks rodzinny i opiekuńczy z Komentarzem. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa.

Piątowski J. (red.), 1985, System prawa rodzinnego i opiekuńczego. Tom I. Wydawnictwo PAN

Projekt ustawy o świadczeniach rodzinnych, Druk sejmowy nr 1555

Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, Druk sejmowy nr 1566

Senacki projekt ustawy o równym statusie kobiet i mężczyzn, Druk sejmowy nr 1313

Smyczyński T., 1999, Prawo rodzinne i opiekuńcze. 2 Wydanie uzupełnione i uaktualnione, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.

Smyczyński T., 2001, Prawo rodzinne i opiekuńcze. Analiza i wykładnia. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.

Winiarz J., Gajda J., 2001, Prawo rodzinne , Wydanie II zmienione, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa.

Założenia do projektu ustawy o świadczeniach rodzinnych, niepublikowany materiał Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, 2002.